

LUOVAT ALAT YRITYSKARTOITUS 2009 – TULOKSET

Sanna Laukkanen, Marjo Luomi

Kouvolan seudulla toteutettiin kesän ja alkusyksyn 2009 aikana luovien alojen yrityskysely, jonka tavoitteena oli saada ajan tasaista tietoa luovien alojen yrityksistä. Kouvolan kaupunki haluaa kartoittaa luovien alojen yritystoimintaa seudulla ja nostaa alan erityispiirteitä ja tarpeita kehittäjien tietoon. Kyselyllä kartoitettiin yritysten henkilöstömäärää, liikevaihtoa, kasvuhallua, kasvukykyä, yritystoiminnan kehittämisen ja kasvun esteitä sekä kansainvälistymissuunnitelmia. Lisäksi kysyttiin yrittäjien mielipidettä siitä, millaisia kehittämistoimia he toivovat Kouvolan kaupungin elinkeinotoimelta, millaisia yhteyksiä yrityksillä on Kouvolan seudun elinkeinostrategian painopistealueisiin sekä sitä, olisiko Kouvolaan tarpeellista perustaa luovien alojen yrityskeskittymä, paikallinen ”kaapelitehdas”. Osa kysymyksistä liittyi Helsingin yliopiston erillislaitoksen Ruralia -instituutin Innoventurer -koulutusohjelmassa tehtävään lopputyöhön, jonka tavoitteena on herättää päättäjiä huomaamaan alan suuri merkitys seudun vetovoimatekijänä.

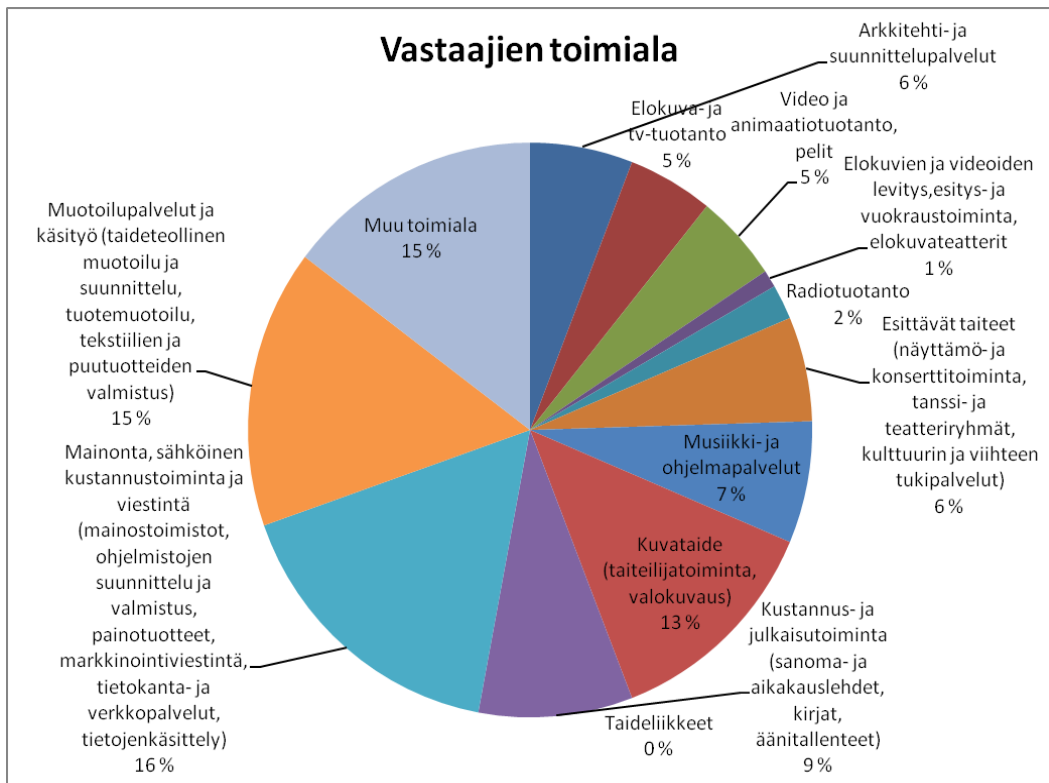
Kysely lähetettiin pienille alle 10 hengen yrityksille, joiden toimialana ovat: arkkitehtipalvelut, elokuva-, tv- ja animaatiotuotanto, esittävät taiteet, kuvataide, muotoilupalvelut ja käsityö, mainonta- ja markkinointiviestintä, digitaalinen media, musiikki- ja ohjelmapalvelut, peliala tai radio- ja äänituotanto. Kyselyyn valikoituneet yritykset poimittiin alueen yritysrekisteristä toimialaluokitusten mukaisesti.

Yhteystiedot kerättiin toimialan ja koon mukaan yritysrekisteristä, johon ne oli päivitetty vuoden 2008 lopussa. Vastauksia tullaan käyttämään Kouvolan seudun luovia aloja koskevien hankkeiden valmisteluun. Hankevalmistelu on osa rakennemuutospakettia, jonka toimenpiteiden tavoitteena on luoda seudulle korvaavia työpaikkoja.

Taustatietoja

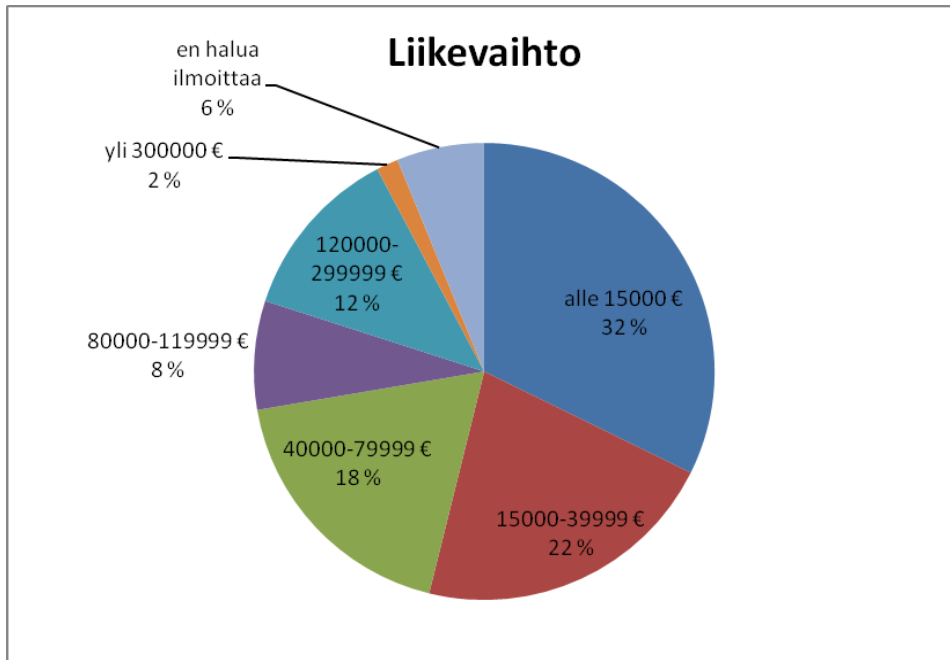
Kysely lähetettiin yhteensä 433 yritykselle. Enemmistön sähköpostiosoite oli tiedossa ja heille lähetettiin sähköisesti linkki Webropol-ohjelmalla tehtyyn kyselyn verkkoversioon.

Vastauksia saatiin 65 jolloin vastausprosentiksi tuli n. 15 %. Eniten vastauksia saatiin mainonta- ja markkinointiviestinnän, muotoilupalveluiden ja käsityöalojen edustajilta sekä kuvataiteilijoilta. Useampi vastausvaihtoehto oli vastaajalle mahdollinen, joten kuvassa esitetään vastausten osuus koko määrästä.

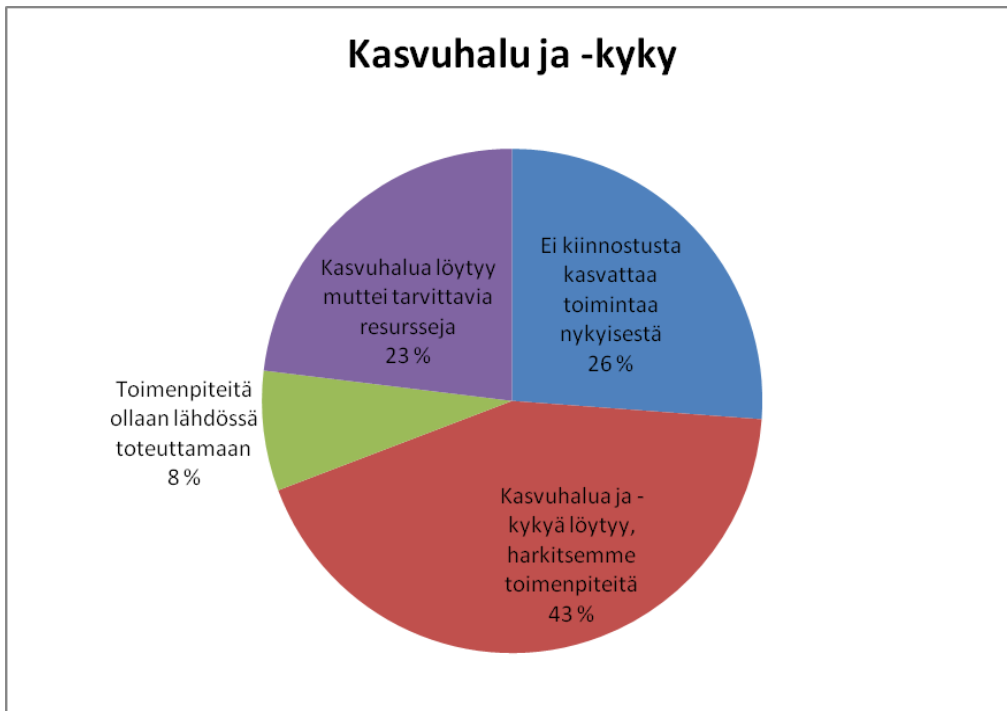
Neljä viidestä kyselyyn vastanneesta on yksityisrittäjiä tai yrittäjäpariskuntia. Yli viiden hengen yrityksistä ei tullut vastauksia lainkaan.

Luovien alojen yritysten liikevaihto on vastausten perusteella melko pientä. Enemmistö vastaajista ilmoitti liikevaihdokseen alle 100000 € vuodessa, pääpainon ollessa luokituksen alkupäässä - kolmanneksella yrityksistä liikevaihto oli alle 15000 €. Tämä viittaa siihen, että monen yritystoiminta on lähinnä sivutoimista ja omaa harrastusta tukevaa. Alhainen liikevaihto voi myös kuvastaa alan ongelmallista tilannetta luovuuden ja tuottavuuden tasapainottelussa, ideoiden tuotteistamisessa sekä palveluiden ja tuotteiden markkinoinnissa.

Yritysten kasvuhalu ja -kyky

Pääosin vastaajat halusivat kasvattaa ja kehittää yritystoimintaansa. Puolet yrittäjistä harkitsi toimenpiteitä tai oli jo lähdössä toteuttamaan niitä. Neljännes potentiaalisista kasvuhaluista koki kasvun esteeksi tarvittavien resurssien puutteen ja lähes yhtä moni vastaajista ilmoitti, ettei heillä ole kiinnostusta kasvattaa yrityksen toimintaa nykyisestä.

Yritystoiminnan kehittämistoiveet painottuvat ensisijaisesti markkinaosuuksien kasvattamiseen nykyisillä tuotteilla. Selvästi vähemmän painoarvoa vastaajat antoivat tuotevalikoiman laajentamiselle nykyisestä sekä volyymin tai markkinaosuuksien kasvattamiselle uusilla tuotteilla.

Muina kasvattamismahdollisuuksina mainittiin erikoistuminen, tuotteiden jalostaminen, tai painopistealueen selkeyttäminen, franchising, liikekumppanuus muun itsenäisen suunnitteluyrittäjän kanssa, nettimarkkinointi, apurahan hakeminen, oman osaamisen tunnetuksi tekeminen tiedottamista lisäämällä.

Yritystoiminnan haasteet

Kysyttäessä avoimella kysymyksellä luovien alojen erityispiirteitä, haasteita tai ongelmia tuli esiin laaja kirjo tekijöitä, joista monet lienevät yleisiä muidenkin alojen yrittäjille. Mainintoja saivat mm.:

- työntekijöiden kustannukset
- osaavan henkilökunnan saaminen, koulutus ei vastaa tarvetta (kisällejä ei kouluteta)
- ammattimaiset ostajat
- mainonnan kalleus
- verotus (ALV 22%)
- hintakilpailu, hintojen polkeminen. Luottamus pieniin palveluntuottajiin heikko, suuret puristavat epäreilulla kilpailulla
- uusien tuotteiden lanseeraus
- ajan resursointi
- yhteistyöhaluttomuus eri toimijoiden kesken ympärivuotisen tapahtumaverkoston luomiseen (kateus)
- töiden kausiluonteisuus, tilauskannan vaihtelevuus
- kova kilpailu

- tunnettavuuden ja sitä kautta asiakasmäärien lisääminen
- sijaisen saamisen vaikeus (äitiys- ja sairaslomat)
- palkan saaminen kun projekti on pitkä – laskutus vasta kun projekti valmis (esim. vuoden päästä)
- Yhteistyöverkostojen rakentaminen seudulla ja seudulta ulospäin
- jatkuva investointitarve (tekniikka, ohjelmisto)
- melko villi ala, ei ammattiliittoa (koskee ainakin musiikki- ja ohjelmistoalaa)

Vastauksissa ilmeni myös tekijöitä, joita voidaan pitää erityisinä haasteina tai ongelmakohtina luovuuteen ja inspiraatioon pohjautuvassa yritystoiminnassa. Luovien alojen yrityksessä ydin on yrittäjän henkisen pääoman muotoutumisessa myytäviksi tuotteiksi tai palveluiksi. Tämän luovuuden ylläpito sekä jatkuva uuden ideointi koettiin ajoittain raskaaksi. Keskittymiskyvyn ja luomisrauhan saavuttaminen on joskus vaikeaa.

Ideoinnille on myös vaikea määritellä aikaa ja hintaa, mikä vaikeuttaa tuotteiden ja palveluiden realistista hinnoittelua.

”Pään sisällä tapahtuvaa suunnittelua eli idean luomista jne. asiakkaan on vaikea mieltää maksullisena toimintana. Uuden keksiminen on idearikkaalle sinänsä helppoa, mutta ei tavallaan helposti hallittavissa joten ideointia ei voi sitoa pelkkään työaikaan ja työpaikkaan.” (tuotemuotoilija)

”Juuri niitä luovia hetkiä tuntuu olevan mahdoton laittaa laskuun. Laskutan vain ns. tehdyistä työtunneista kun toteutan/teen puhtaaksi suunnitelmaa.” (graafisen alan suunnittelija)

Monen vastaajan mielestä kotimainen käsityö sekä erityisosaaminen kärsivät arvostuksen puutteesta, eivätkä kotimaiset asiakkaat ole valmiita maksamaan siitä.

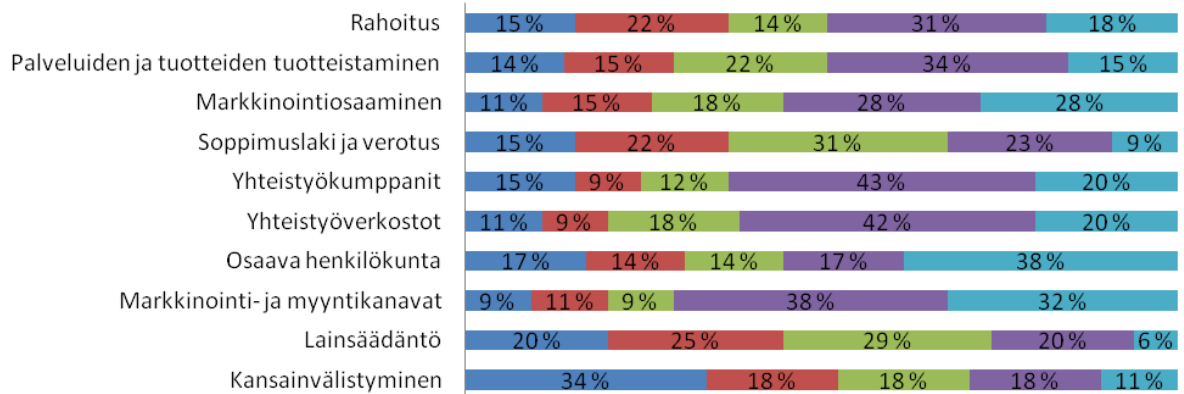
Arvostuksen puute näkyi myös vastauksissa, joissa toivottiin kaupunkiorganisaatioiden näkevän luovan alan yrittäjyyden nykyistä merkittävimpänä liiketoimintana, alueen talouden voimavarana ja mahdollisuutena imagon luomisessa. Uskottavuuden myötä myös rahoituksen ja sponsoroinnin saaminen olisi yrittäjille helpompaa.

Haasteelliseksi koettiin myös se, että varsinaisen ammattiosaamisen lisäksi pienyrittäjän pitäisi osata ja ehtiä hoitaa kaikki muu yrittämiseen liittyvä: rahoitus, sopimusasiat ja laskutus, mainonta ja markkinointi sekä asiakkaiden hankkiminen jne. Moni haluaisi asettaa pääpainon varsinaiseen luovaan työhön - ideointiin ja tuotteiden tai palveluiden valmistukseen, johon osaamista ja kiinnostusta on.

Tärkeysjärjestykseen laitettuna merkittävimmät haasteet liittyvät yhteistyökumppaneiden ja sopivien markkinointi- ja myyntikanavien sekä yhteistyöverkostojen ja –kumppanien löytämiseen. Erittäin merkittävänä haasteena pidettiin lisäksi osaavan henkilökunnan saamista. Koska pääosa vastaajista edustaa yhden tai kahden hengen pienyrityksiä, voi vastauksen tulkita myös oman osaamisen ja sitä kautta kilpailukyvyn kehittämisen toiveeksi. Yrittäjyyteen liittyvää juridiikkaa ja verotuksen osaamista ei mainittu avoimen kysymyksen vastauksissa, eikä näitä asioita pidetty pisteytyskysymyksessäkään erityisen merkittävänä. Hieman yllättäen myös kansainvälistyminen koettiin pääsääntöisesti muita tekijöitä vähemmän merkittäväksi haasteeksi.

Yritystoiminnan haasteet asteikolla 1-5

- 1 ei merkittävä haaste
- 2 lähes merkityksetön haaste
- 3 jotain näiden välillä / en osaa sanoa
- 4 melko merkittävä haaste
- 5 merkittävä haaste

Tukea yrittäjille

Merkittävimiksi haasteiksi koettuihin tekijöihin: markkinointi ja myynti, verkostoituminen (esimerkiksi yhteismarkkinoinnin avulla) sekä yhteistyökumppaneiden löytäminen, yrittäjät myös kaipasivat eniten tukea.

”Tarvittaisiin kaupungin tukea. Kannattaisi luoda laadukkaita tuotteita valmistaville yrityksille yhteisiä tunnuksia, laatumerkkejä, joita voi markkinoida sekä lähellä että kaukana. Kaupunki voisi tarjota koulutusta mukaan valituille ja tukea markkinoinnissa.” (kustantaja).

Koulutus- ja konsultointitarvetta ilmeni suhteellisen vähän. Esitetyt tarpeet koskivat yrittäjyyttä yleisesti ja franchisingia erityisesti, yritystoimintaan liittyvää oikeusoppia (lait, asetukset, direktiivit) sekä ohjelmistokoulutusta (photoshop, 3D). Lisäksi esitettiin koulutustarvetta vastaajien omaan toimialaan liittyen.

Kansainvälistyminen

Kouvolan seudulla luovien alojen kyselyyn vastanneista yrityksistä kolmanneksella on kansainvälistä liiketoimintaa tai yhteistyötä. Eniten kytköksiä on myynnin eli ulkomaisten asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden kautta. Muutamalla erikoisalalla myös materiaali ostetaan pääosin ulkomailta. Lisäksi tärkeitä kansainvälisen yhteistyön muotoja ovat kansainvälinen näyttelytoiminta, festivaalit sekä ulkomailla tarjottavat kurssit.

Pienyritysten verkostoitumisen ja markkinoinnin sekä myyntityön haasteista kertoo se, ettei selvällä enemmistöllä vastaajista ole kansainvälistä liiketoimintaa ollenkaan eikä myöskään juuri lainkaan kiinnostusta asiaan.

Kehittämistarpeet

Vastanneilla yrittäjillä on monenlaisia kehittämistoiveita Kouvolan kaupungin elinkeinotoimen suuntaan. Luovien alojen yrittäjillä on kiinnostusta yhteistyöhön muiden saman alan yrittäjien kanssa, joten verkostoitumista toisten yrittäjien kanssa sekä yritys yhteistyötä kuten yhteismarkkinointia, yhteisiä myyntitiloja ja –tapahtumia tarvittaisiin.

Kaupungin elinkeinotoimelta toivotaan myös laajempaa ymmärrystä luovien alojen kehittämistarpeisiin ja erityispiirteisiin sekä luovien alojen esiin nostoa laajemminkin. *”Elinkeinovanomaisten tarjoamat rahoitus- ja muut tukipalvelut eivät tämänhetkisiltä muodoiltaan kohtaa [luovien alojen yrittäjyyden] ydintä riittävästi, tukea ja rahoitusta on tarjolla, jos se suunnataan johonkin ulkopuolisten palvelujen tai laitteiden hankintaan, mutta luovan yrityksen tuotekehitykseen, eli luovan yrittäjän työskentelyyn suunnattuja instrumentteja on niukasti.”* (elokuva- ja tv-tuotannon yrittäjä)

Luovien alojen toimijat toivovat esimerkiksi internet-tietopankkia alan toimijoista ja –tuotteista. Hyvä tiedonkulku lisää luottamusta toimijoiden välillä. Yrittäjät toivovat kaupungin elinkeinotoimeen luovien alojen toiminnan koordinoitua ja järjestettäväksi yhteisiä keskustelutilaisuuksia, markkinointi- ja myyntitapahtumia kuten messuosallistumisia. Yhteiset produktiot, matkailupaketit ja tapahtumat toimisivat yrittäjien mielestä parhaiten yhteistyön kehittämisessä. Tarpeen olisi myös yrityskeskittymä tai yrityshautomo erityisesti luovien alojen toimijoille.

”Osaamista löytyy alueen sisältä yhtä paljon kuin ulkopuoleltakin. On järkevämpää ostaa julkisilla rahoilla alueen sisältä ja saada muut alueet ostamaan Kouvolan osaajien palveluita, jolloin saadaan rahaa myös alueen sisäpuolelle.”

”Kouvolan kaupunki voi luoda mahdollisuuksia ja puitteita luovalle liiketoiminnalle. Kaupunki saa tästä vastineena verotuloja ja erikoisosaamista paikkakunnalle, mikä puolestaan lisää alueen vetovoimaa.”

”Kaupunki voisi antaa kehittyville pienille yrityksille edullisesti, tai jopa ilmaiseksi, määräaikaisesti toimitiloja, jotta yritykset pääsisivät kehittymään. kasvamaan ja tuottamaan tulevaisuudessa verotuloja ja työpaikkoja.”

Yritysten yhteydet Kouvolan elinkeinostrategian painopistealoihin

Kouvolan elinkeinostrategian painopistealueet ovat rautatielogistiikka, metsä-energia-ympäristö, digitaaliset sisällöt sekä matkailu ja vapaa-aika. Neljä viidestä yrityksestä näki omalla luovan alan yritystoiminnallaan olevan yhteyksiä näihin toimialakokonaisuuksiin. Vahvimmat kytkökset nähtiin olevan digitaalisten sisältöjen sekä matkailun ja vapaa-ajan kokonaisuuksiin (15 mainintaa kumpaankin).

Luovien alojen yrityskeskittymä

Kyselyyn vastanneista yrityksistä 85 % näkee tarpeelliseksi luoda Kouvolan seudulle tai Kymenlaaksoon luovien alojen yrityskeskus (mm. yhteisiä työpaja-, myymälä- ja näyttelyti-

loja) eli paikallinen ”Kaapelitehdas” tai ”Kymenranta”. Eniten kannatusta yrityskeskittymän sijoituspaikaksi sai Kasarminmäki (12 mainintaa), jokin tyhjäksi jäänyt tai jäävä tehdasrakennus Kuusankoskella tai Voikkaalla (5 mainintaa) tai Karjaportin alue (4 mainintaa). Lisäksi ehdotettiin vanhoja kunnantaloja, Kuusankosken entistä pappilaa, Anjalan entistä Säästöpankkia ja Korian Pioneeripuistoa. Toisaalta ehdotettiin myös sijainniltaan keskeisempiä Cumuluksen taloa, matkailukeskusta, veturitalleja tai ”sitä rumaa virastotaloa, jossa veroviranomaiset pitävät majaa”.

Yrityskeskittymän tulisi sijaita hyvien kulkuyhteyksien varrella ja sen tulisi sisältää näyttely-, myynti-, työpaja- ja kurssitoimintaa, vuokrattavia tiloja erilaisille tapahtumille sekä mm. auditorion ja ravintolatiloja. Vastauksissa toivottiin kaupungilta tukea paikan markkinointiin ja vuokraan sekä yleisesti toimenpiteitä, joilla luodaan mahdollisuuksia ja puitteita luovalle liiketoiminnalle. Luovat alat lisäävät alueen vetovoimaa ja tuovat vastineeksi verotuloja ja erikoisosaamista alueelle.

”Kymenlaakso todella tarvitsee käsityöläis- ja taidekeskuksen, jossa tehdään varjossa kasvaneet pääsevät kehittämään omaa luovaa ajattelua ja toteuttamaan suunnitelmiaan. Synergiaa tarvitaan!”

Yhteenveto

Luovien alojen yritystoiminnan merkitys on kasvanut viime vuosina myös Suomessa. Luovien alojen yritystoiminta käsittää noin 5-9 % eri maiden bruttokansantuotteesta. Suomessa ala kasvaa voimakkaammin kuin esimerkiksi perinteiset teollisuuden alat vuotuisten kasvuennusteiden ollessa 5-10 %. Alan yritystoiminnan kehittämiseksi on Suomessa käynnistetty useita valtakunnallisia ja alueellisia hankkeita. Hankkeet ovat koskeneet mm. tuotekehitystä, liiketoiminnan kehittämistä ja kansainvälistymistä.

Kouvolan seudun luovien alojen yrityksille tehty kysely on osa laajempaa luovien alojen yritystoiminnan kehittämistyötä, jonka tarkoituksena on nostaa luovat alat muiden alojen yritystoiminnan rinnalle sekä tunnistaa luovien alojen erityispiirteet ja kehittämistoiveet.

Kyselyn vastauksia analysoitaessa ja niistä johtopäätöksiä tehtäessä on huomioitava, että nyt saadut tulokset ovat suuntaa antavia vastausprosentin ollessa vain noin 15%. Kyselyssä saatuja tuloksia on käytetty ja tullaan käyttämään kehittämistoimenpiteiden ja suunnittelun pohjana.

Eniten vastauksia kyselyyn saatiin kuvataiteen, muotoilu- ja käsityöalojen sekä mainonnan edustajilta. Luovien alojen yritykset ovat suurimmalta osaltaan pieniä mikroyrityksiä, joissa on yksi tai kaksi työntekijää. Yrityksillä on kasvuhalu, mutta ei välttämättä mahdollisuuksia laajentaa toimintaa nykyisestään.

Suurimmalta osaltaan yritysten kehittämistoiveet liittyivät verkostoitumiseen, markkinoinnin ja myynnin kehittämiseen sekä osaavan henkilökunnan löytämiseen.

Haasteena kasvulle on yritysten pienuus; yrittäjän on tehtävä kaikki itse, on suunniteltava tuote, hankittava asiakkaat, huolehdittava sopimusasioista ja laskutuksesta sekä mainonnasta. Ongelmia tuottaa myös hinnoittelu: luovuutta on vaikea laskuttaa, uusien tuotteiden luomiselle ja siihen käytettävälle ajalle on vaikea määritellä hintaa. Moni yrittäjä toimii

myös sivutoimisena luovien alojen yrittäjänä muun palkkatyön, esimerkiksi opetustoimen ohessa. Myös luovan työn tuotteistaminen koetaan usein haasteelliseksi: yrityksen tuote voi syntyä luovan idean pohjalta ilman asiakastarvetta, tuotteet voivat olla myös niin uudenlaisia, etteivät asiakkaat osaa niitä edes kaivata.

Luovien alojen yritysten kasvumahdollisuudet parantuisivat huomattavasti verkostoitumalla, ja tämän ovat myös alueen yrittäjät todenneet. Verkostoitumiseen tarvitaan kuitenkin ulkopuolista apua, esimerkiksi kaupungin elinkeinotoimelta.

Kyselyn yhtenä merkittävämpänä tuloksena voidaan pitää sitä, että sen avulla saatiin esille yritystoimintansa ja koko alan kehittämisestä kiinnostuneet yritykset ja yrittäjät. Kyselyyn vastanneet yrittäjät toivoivat Kouvolan kaupungin elinkeinotoimelta laajempaa ymmärrystä luovien alojen yritysten erityistarpeista, alan huomaamista alueen keskeisenä vetovoimatekijänä ja –mahdollisuutena, verkostoitumisen, yhteismarkkinoinnin ja yhteisten tilojen mahdollistajana sekä tiedonkulun parantajana alan sisällä. Lisäksi toivottiin kaupungilta keskustelufoorumeita, joissa luovien alojen yrittäjät kohtaisivat elinkeinotoimen edustajia sekä kunnan päättäjiä.

Kouvolan kaupungin elinkeinotoimi kutsuikin muutaman kehittämistoimista kiinnostuneen yrittäjän ja luovien alojen toimijan keskustelutilaisuuteen yhdessä kaupungin elinkeinotoimen ja kulttuuritoimen edustajien kanssa. Keskustelutilaisuudessa 9.9.2009 pohdittiin luovien alojen tärkeimpiä kehittämistoimia, luovien alojen erityisiä vahvuuksia tai mahdollisia painotuksia Kouvolan seudulla sekä sitä miten varmistetaan edellytykset onnistuneelle kehittämiselle. Seuraava keskustelutilaisuus pidetään lokakuun lopulla, jonka jälkeen järjestetään laajempi luovien alojen kehittämisfoorumi kulttuuritoimijoiden, alan yrittäjien, elinkeinotoimen edustajien ja kaupungin päättäjien kesken.

Lisätietoja:

Kehittämispäällikkö Harri Kivelä

harri.kivela@kouvola.fi, puh. 020 615 8833

Hankesuunnittelija Sanna Laukkanen

sanna.laukkanen@kouvola.fi, puh. 020 615 8801

Projektiasiantuntija Marjo Luomi

marjo.luomi@cursor.fi, puh. 040 1902575